

Persoonlijke vorming en het beroep

Alissa Bakker-van den Berg

Dit materiaal is onderdeel van de kennisbank van het onderzoekscentrum van Driestar educatief.

Samenvatting	Rapportage over de bijdrage van leerlijn 1 (leerlijn persoonlijke vorming binnen Driestar hogeschool) aan de persoonlijke vorming van studenten in relatie tot hun beroep.
Bronvermelding	Bakker-van den Bert, A. (juni 2018). Persoonlijke vorming en het beroep. Driestar educatief – Gouda.
Thema	Persoonsvorming
Plaatsingsdatum	Juni 2018
Gerelateerde artikelen	-
Trefwoorden	Persoonlijke vorming, SAM, alumni

Persoonlijke vorming en het beroep

Rapportage over de bijdrage van leerlijn 1 (leerlijn persoonlijke vorming binnen Driestar hogeschool) aan de persoonlijke vorming van studenten in relatie tot hun beroep (uitgevoerd in de periode oktober tot juni 2018).

Alissa Bakker-van den Berg MSc

Aanleiding

In de opleidingstraditie van Driestar hogeschool is persoonlijke vorming erg belangrijk. Docenten proberen hun studenten vol passie te vormen tot christelijke leerkrachten. De studenten moeten een persoonlijk wereldbeeld ontwikkelen (Van der Kooij, De Ruyter, & Miedema, 2013; Stuurgroep visie opleiding, 2018), daar draait het om binnen de persoonlijke vorming. Over het algemeen zijn studenten erg positief over de lessen die zij krijgen binnen de leerlijn die draait om persoonlijke vorming (leerlijn 1). Het is echter de vraag waarom ze zo positief zijn én wat het effect van leerlijn 1 op de beroepspraktijk is. Om hierachter te komen is een onderzoek verricht waarvan de uitkomsten in dit artikel worden samengevat.¹

Onderzoek

In dit onderzoek zijn achtereenvolgens vier dingen onderzocht. Ten eerste beantwoordden dertien docenten de vraag wat hun doel is met leerlijn 1. Aansluitend is hen gevraagd hoe ze dat doel proberen te bereiken. Toen dit duidelijk was geworden zijn er groepsinterviews met in totaal veertien alumni gehouden. Aan de oud-studenten is gevraagd of zij vinden dat docenten hun doel hebben bereikt en of ze dat op de goede manier deden. Ondertussen werd nagegaan of er verschil was tussen de antwoorden van reguliere pabo-alumni en alumni die de route Samen opleiden (SAM) hadden gevolgd. SAM-studenten volgen per week twee dagen onderwijs op de hogeschool en lopen elke week twee dagen stage. Vanaf het begin doen zij dus direct meer ervaring op in de praktijk. De praktijk is voor hen dan ook een grote leerschool. Reguliere studenten worden eerst een poos zo breed mogelijk gevormd en gaan dan pas de praktijk in. Zij volgen per leerjaar vier keer een periode van zes weken onderwijs op de hogeschool en daarna lopen ze twee weken stage in de praktijk. SAM-studenten zijn meer op de praktijk gericht en vragen als snel 'Wat heb ik hier morgen aan?'. Omdat dit bij leerlijn 1 juist niet altijd direct helder is, ervaren docenten dit pragmatisme soms als een drempel om diepgaande gesprekken op gang te krijgen met deze studenten.

Uitkomsten

Uit het onderzoek bleken echter geen opvallende verschillen tussen SAM-alumni en reguliere alumni. Daarnaast bleek dat docenten van leerlijn 1 volgens alumni inderdaad bereiken wat ze willen bereiken en dat de manier waarop ze hun doel willen bereiken ook passend zijn. Wat betreft het verschil tussen SAM-alumni en reguliere alumni werd wel de opmerking van een docent in onderzoek van De Bruin, Hofland en Hoencamp (2017) onderstreept: "Ik denk dat het wel heel belangrijk is dat wij voor SAM-studenten de wereld blijven openen". Omdat deze studenten veel meer tijd door brengen in een vertrouwde omgeving (stagescholen in hun eigen woonplaats), komen ze minder in aanraking met andersdenkenden. En juist het punt van contact met andersdenkenden wordt door alumni veelvuldig genoemd als aanbeveling voor leerlijn 1.

Op het punt van de aanbevelingen liggen voor docenten de de meest bruikbare resultaten van dit onderzoek. Door alumni te bevragen op algemene tips en punten die ze als negatief of positief hadden ervaren in de modules, kwamen veel nuttige ideeën aan het licht. Hieronder worden er enkele weergegeven.

Andersdenkenden

¹ De volledige tekst van het rapport is op te vragen bij mw. Linda Wolswinkel (onderzoekscentrum Driestar educatief)

Het eerste idee dat ik hier noem is de aanbeveling om studenten veel meer in contact te brengen met andersdenkenden. Bijna in elk interview kwam de roep terug om meer contact met andersdenkenden te faciliteren of zelfs te verplichten. De nadruk moet dan liggen op echt persoonlijk contact. Alumni gaven aan dat zij ervoeren dat het contact zoals zij dat hadden vaak nog vrijblijvend was, je kon wegschuilen achter anderen van de groep. In de gesprekken hierover gaven de alumni allerlei tips voor concrete opdrachten. 'Draai 24 uur mee in een andersdenkend gezin' of 'Word taalcoach of help mensen met een verslaving'. Met andersdenkenden praten over het geloof vinden veel studenten volgens de eigen ervaring van alumni spannend. Maar het hoeft niet altijd over het geloof te gaan, het is ook al heel goed als er gewoon persoonlijk, alledaags contact komt om elkaar beter te leren kennen. Het is vooral belangrijk dat elke student individueel contact heeft met andersdenkenden. Sommige alumni gaven aan dat ze dat in die periode wel erg spannend gevonden zouden hebben. Oplossingen daarvoor: ga het gesprek aan in kleine groepjes (van drie bijvoorbeeld). Of biedt gesprek met andersdenkenden op zijn minst als keuze aan, zodat mensen die stevig genoeg in hun schoenen staan hier gebruik van kunnen maken. Het zou mooi zijn als er andersdenkenden in de klas werden uitgenodigd, dat gesprekken werden voorbereid en dan in kleinere groepjes aangegaan in het lokaal. De alumni gaven aan dat het contact met andersdenkenden wel in de opleiding zat, maar echt te weinig. Achteraf hadden ze dit veel meer gewild.

Docenten

Wat erg positief opviel waren docenten die voor de studenten als voorbeeldfiguren fungeerden. De docenten waren ter zake kundig, voerden mooie gesprekken met hen, waren echt gedreven voor christelijk onderwijs en werden ervaren als kinderen van God. Ze fungeerden als spiegel voor de studenten en als identificatiefiguren. Dagopeningen waarbij een docent zich kwetsbaar opstelde, droegen bij aan de persoonlijke vorming. Ook persoonlijke interesse van docenten werd erg gewaardeerd. "Ik weet nog dat ik gewoon hier met iets bezig was en toen zei ze: 'O ja, je had nog een vraag hè? Je hebt hier een artikeltje.' En dat ik echt dacht: oh, ze heeft gewoon aan mij gedacht."

Betrokkenheid en openheid van docenten werden zelfs genoemd als basisvoorwaarden voor de vorming: "Ik denk dat dat de basisvoorwaarden zijn waardoor je je openstelt om gevormd te worden. Ik denk niet zozeer dat die dingen jou vormen, maar dat bepaalt wel hoe jij in de opleiding staat, hoe open jij staat voor alles om je heen of dat jij denkt van: ik draai deze opleiding even af en dan heb ik hem of zo. En dan, als je je dan open kunt stellen omdat je voelt dat de mensen geïnteresseerd zijn in je en gewoon met je meeleven en zo, alles wat er dan verteld wordt ofzo, dat gaat er dan ook veel makkelijker in dan."

Actualiteit

Alumni raadden aan om bij de inhoud van vakken binnen de leerlijn goed te overwegen wat later nog relevant is. Zaken die er later, in het beroep van leerkracht, niet meer toe doen, kunnen beter weggelaten worden. Smijtegelt die over een bruggetje loopt waarbij engelen hem vergezellen, wordt als irrelevant voor 'later' bestempeld, terwijl artikel 36 wel meerwaarde voor later heeft. Bijna unaniem brachten de alumni naar voren dat het ontzettend belangrijk is dat de thema's die behandeld worden in leerlijn 1 actueel zijn. Het vraagstuk van het lijden dat in de module Shadowlands aan de orde komt, valt hier volgens hen onder. Ze vinden het mooi als er een spiegeling is vanuit het verleden met een koppeling naar het heden. Ze willen zich graag kunnen identificeren met iemand uit het verleden en ook hun kennis over het christendom van jaren geleden verdiepen. Het in contact komen met boeken van bijvoorbeeld oudvaders waarden ze positief. Ze raden aan vragen te behandelen die bij studenten leven. Vragen over wezenlijke zaken die de studenten echt persoonlijk raken. Een vertaalslag van het thema naar de student als juf of meester helpt om het dichtbij te brengen.

Zweverig

Een vierde aanbeveling van alumni is om de eerste collegereeks niet te filosofisch te starten. Focus bijvoorbeeld eerst meer op het contact met andersdenkenden, dat sluit meer aan bij een havoleerling. Of begin bij de actualiteit van kerkelijke verdeeldheid; een start in het heden

landt beter. Pas hierná zijn de studenten volgens alumni meer rijp voor het filosofische, 'zweverige' deel en voor de verdieping. Voor veel studenten is (de bedoeling van) leerlijn 1 pas aan het eind van de pabo, of anders aan het eind van een module of leerjaar, helder. Hierin moeten studenten groeien; het programma moet daar dan ook ruimte voor bieden door een opbouw van meer concreet naar meer abstract, filosofisch. Ze denken dat "[d]e leeftijd daar ook wel een stukje mee te maken heeft en ook een stukje vorming, die je nu wel hebt, die je toen nog niet had. Je kwam toen net van de middelbare school, zeg maar. Het was een beetje zweverig ofzo. Ik ben niet zo zweverig."

Kaders

Ten slotte hadden alumni achter meer behoefte gehad aan kaders. Ze raadden docenten aan op de balans te letten: tot hoever willen docenten studenten aan het twifelen brengen? "Een atheïst kwam en ik heb echt weken getwijfeld, dat ik echt dacht van: Ja, hij heeft eigenlijk wel gelijk." Het is belangrijk af te wegen welke leeftijd of welke student welke mate van schudden aan eigen overtuigingen aankan en een stootje kan hebben. Houd hierbij ook het bieden van kaders in de gaten. Als er discussies werden gevoerd, werd er vaak geschud aan alle overtuigingen van studenten. Dit waardeerden de alumni positief, maar ze gaven aan dat bij het heroverwegen en her-vormen van overtuigingen de kaders soms te veel ontbraken. Het kon bij wijze van spreken alle kanten op, terwijl ze als student behoefte hadden aan meer kadering door de docent.

Relatie tot het beroep

Het laatste deel van de onderzoeksvraag vraagt naar de relatie tot het beroep. Deze relatie tot het beroep is erg lastig te beoordelen of onderzoeken. Alumni vonden het moeilijk om aan te geven hoe leerlijn 1 concreet hun beroepspraktijk beïnvloedt. Iemand zei bijvoorbeeld: "Kijk, bepaalde dingen moet je gewoon leren, omdat het bij je studie past. Maar het is niet zo dat mij dat nu helpt in mijn praktijk van lesgeven (...) ofzo." Sommige alumni lukte het wel om iets concreets aan te geven. "Ik kan bijvoorbeeld bij het oplossen van ruzies wel gelijk sturen op een directe oplossing, dat is dan mooi, maar het gaat er veel meer om dat kinderen leren wat respect is."

Het is veelzeggend dat niet alleen alumni het moeilijk vonden om aan te geven hoe leerlijn 1 de beroepspraktijk beïnvloedt, ook de docenten gaven weinig praktijkgerelateerde antwoorden. Hun antwoorden blijven beperkt tot het kritisch zijn op de cultuur; het kritisch zijn op eigen onderwijs of de eigen onderwijspraktijk, wordt niet genoemd. Blijkt hieruit dat docenten van leerlijn 1 niet beogen de beroepspraktijk te verrijken? Het is in elk geval veelzeggend dat docenten en alumni erg moeilijk het nut voor het beroep of de praktijk kunnen benoemen.

Volgens de alumni is leerlijn 1 goed zoals hij nu is vormgegeven. De bevestiging die de conclusie van dit onderzoek geeft aan alle docenten die hard werken om leerlijn 1 binnen Driestar hogeschool gestalte te geven, mag de oproepen van alumni uit dit onderzoek echter niet in de marge zetten. De alumni spreken namelijk ook met twee woorden; één van hen verwoordde het zo: "Op zich, zoals leerlijn 1 er nu uit ziet, vond ik het gewoon prima, maar er kunnen nog wat dingen aan toegevoegd worden."

Reflectie

1. Ervaar je zelf verschillen tussen SAM-studenten reguliere pabo-studenten die komen stage lopen? Wat voor verschillen? Waar komen die vandaan denk je?
2. Als je terugdenkt aan je eigen tijd op de pabo, herken je dan de aanbevelingen die de alumni in dit onderzoek doen met betrekking tot leerlijn 1? Heb je nog aanvullingen?
3. Als je zelf inbreng mocht hebben in de herziening leerlijn 1, ook met het oog op de eventueel specifieke behoeften van SAM-studenten, wat zou je dan aankaarten?

Referenties

De Bruin, M., Hofland, A., & Hoencamp, M. (2017). *Onderzoek naar 'type' student. Verslag van het onderzoek naar het 'type student' binnen de pabo in het schooljaar 2015-2016, met onderscheid tussen verschillende studieroutes en vooropleidingen*. Gouda, Nederland: Driestar educatief (interne rapportage).

Stuurgroep Visie Opleidingen (2018). *Visiedocument opleidingen bij Driestar educatief. Document in progress*. Gouda: Driestar educatief.

Van der Kooij, J. C., De Ruyter, D. J., & Miedema, S. (2013). "Worldview": The meaning of the concept and the impact on religious education. *Religious Education, 108*(2), 210-228.